

УДК 347.76: 339.9

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2025.14>**Ч. Ч. Левандовський***orcid.org/0009-0005-7419-9205**доктор філософії (PhD) в галузі знань 08 «Право»,
адвокат*

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО «М'ЯКОГО ПРАВА» (SOFT LAW) В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМАХ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток системи публічних закупівель України характеризується інтенсивним процесом гармонізації з міжнародними стандартами та вимогами європейського права. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу взаємодії міжнародного та національного права у формуванні адміністративно-правових механізмів публічних закупівель. Особливої ваги набуває це питання в контексті виконання Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС та членства в Угоді СОТ про державні закупівлі.

Водночас, попри формальне закріплення окремих міжнародно-правових стандартів у національному законодавстві, на практиці виникають труднощі з їх належною імплементацією та застосуванням. Залишається недостатньо дослідженою роль «м'якого» міжнародного права, зокрема рекомендацій, принципів та керівних положень міжнародних організацій, у процесі формування правозастосовної практики в сфері публічних закупівель в Україні.

Наявна адміністративно-правова модель регулювання публічних закупівель потребує подальшого вдосконалення з урахуванням як обов'язкових норм міжнародного права, так і актів «м'якого права», що формують європейські підходи до прозорості, доброчесності та ефективності у сфері державних закупівель.

Таким чином, існує потреба у науковому обґрунтуванні оптимального балансу між міжнародно-правовими та національно-правовими інструментами регулювання, а також у визначенні їх ролі в побудові ефективного адміністративно-правового механізму публічних закупівель, який би відповідав як внутрішнім реформаторським завданням, так і міжнародним зобов'язанням України.

Стан дослідження проблеми. Вплив європейського права на національне законодавство України у сфері публічних закупівель досліджували В.К. Малолітнева, Т.І. Швидка, А.О. Олефір та інші. [1; 2; 3]. В.К. Малолітнева, у своїй монографії «Господарсько-правовий інститут публічних закупівель» серед інших питань, здійснила також фрагментарне дослідження цієї проблематики.

У ході цього дослідження було враховано, в тому числі результати наукової роботи Швид-

кої Т.І. «Шлях Європейського Союзу в регулюванні публічних закупівель». Дана стаття містить ґрунтовний аналіз особливостей європейського підходу до регулювання публічних закупівель, що дозволило розширити теоретичні основи дослідження та врахувати актуальні тенденції гармонізації законодавства України з нормативно-правовою базою Європейського Союзу.

Питанням європеїзації адміністративного права України присвячені праці О.Р. Радишевської, особливе місце серед яких займає фундаментальне дисертаційне дослідження «Європеїзація адміністративного права України: питання теорії та практики» [4].

Проте питання співвідношення та взаємодії міжнародного та національного права в контексті адміністративно-правових механізмів публічних закупівель потребує подальшого дослідження, зокрема в частині аналізу ефективності імплементації міжнародних норм та їх впливу на національну правову систему.

Мета статті полягає у комплексному аналізі ролі міжнародного «м'якого права» (soft law) в адміністративно-правових механізмах публічних закупівель в Україні, визначенні особливостей їх взаємодії та розробці пропозицій щодо підвищення ефективності правового регулювання у цій сфері.

Наукова новизна. Результати дослідження формують нове розуміння механізмів взаємодії міжнародного та національного права у сфері публічних закупівель, а також визначають шляхи оптимізації правового регулювання з урахуванням європейських стандартів та національних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи концептуальні основи впливу м'якого права на адміністративно-правові механізми публічних закупівель, необхідно передусім визначити сутність цього правового явища. М'яке право (soft law) в доктринальному розумінні являє собою сукупність правових актів, які не мають обов'язкової юридичної сили, проте здійснюють значний вплив на формування правових норм та практику їх застосування [5, с. 87]. У контексті публічних закупівель м'яке право виступає важливим інструментом гармонізації національних правових систем з міжнародними стандартами та найкращими практиками.

Потрібно зауважити, що особливістю м'якого права є його гнучкість та адаптивність до мінливих умов суспільного розвитку. На відміну від жорстких правових норм, м'яке право дозволяє поступову адаптацію правових систем без кардинального перегляду законодавчої бази. Це особливо актуально для сфери публічних закупівель, де технологічний прогрес та євроінтеграційні процеси вимагають постійного оновлення підходів до регулювання.

З огляду на це, функціональність м'якого права в публічних закупівлях проявляється через три основні напрями: методологічний (формування підходів до тлумачення правових норм), регулятивний (створення додаткових стандартів поведінки) та інтеграційний (забезпечення сумісності національних та міжнародних правових систем).

Аналізуючи міжнародний досвід застосування інструментів м'якого права, слід виокремити кілька ключових джерел, що формують сучасні стандарти публічних закупівель. Насамперед це типовий закон ЮНСІТРАЛ про публічні закупівлі 2011 року, який хоча і не має обов'язкової юридичної сили, проте широко використовується країнами як основа для національного законодавства [6]. Документ містить детальні рекомендації щодо організації процедур закупівель, забезпечення прозорості та запобігання корупції.

Важливим міжнародним актом м'якого права є і принципи ОЕСР щодо забезпечення цілісності в публічних закупівлях, які встановлюють стандарти етичної поведінки та управління ризиками. Ці принципи особливо актуальні для України в контексті боротьби з корупцією та підвищення ефективності використання бюджетних коштів [7].

Необхідно також звернути увагу на роль принципів ООН з бізнесу та прав людини, які встановлюють вимоги щодо врахування соціальних та екологічних критеріїв у процедурах закупівель. Ці документи формують концептуальну основу для впровадження принципів сталого розвитку в систему державних закупівель [8].

Розглядаючи національну систему м'якого права в сфері публічних закупівель, потрібно зауважити, що вона формується переважно через діяльність спеціалізованих державних органів та професійних асоціацій. Центральне місце в цій системі займають методичні рекомендації Міністерства економіки України, які деталізують процедури застосування Закону України «Про публічні закупівлі» [9].

Важливим елементом національного м'якого права є роз'яснення Державної аудиторської служби України щодо типових порушень та способів їх запобігання. Ці документи, хоча і не мають нормативного характеру, суттєво впливають на практику

проведення закупівель та формування правосвідомості учасників процесу.

Слід також відзначити роль професійних стандартів, розроблених Асоціацією спеціалістів з публічних закупівель України, які встановлюють вимоги до кваліфікації фахівців та етичні норми їхньої діяльності. Ці стандарти поступово інтегруються в систему підготовки кадрів та атестації працівників. Зокрема, у межах грантового проєкту «Розвиток потенціалу українських фахівців у сфері закупівель», що реалізується з 17 грудня 2024 р. за підтримки ЄБРР, створено програму подвійного дипломування з Університетом Тор Вергата (Рим, Італія) – «Управління міжнародними публічними закупівлями». Ця програма орієнтована на практичне впровадження етичних та сталих принципів, формування доброчесності та нетерпимості до корупції в діяльності фахівців із закупівель, що сприяє подальшій імплементації професійних стандартів у систему підготовки та атестації кадрів у сфері публічних закупівель [10; 11].

З огляду на специфіку воєнного стану, особливого значення набули практичні рекомендації щодо проведення закупівель в умовах надзвичайних ситуацій, розроблені на основі міжнародного досвіду та адаптовані до українських реалій.

Проводячи порівняльний аналіз міжнародних та національних інструментів м'якого права, можна виявити як спільні риси, так і суттєві відмінності в підходах до регулювання публічних закупівель. Насамперед, міжнародні стандарти характеризуються більшою системністю та комплексністю, охоплюючи всі аспекти закупівельного процесу від планування до оцінки результатів.

Потрібно зауважити, що міжнародні документи м'якого права, як правило, мають більш загальний характер та орієнтовані на універсальність застосування. Натомість національні акти м'якого права відзначаються конкретністю та практичною спрямованістю, враховуючи специфіку національної правової системи та економічних умов.

З огляду на це, важливою відмінністю є ступінь деталізації процедурних вимог. Якщо міжнародні стандарти формують переважно принципи та загальні підходи, то національні документи містять конкретні алгоритми дій та приклади їх застосування. Це особливо помітно при порівнянні типового закону ЮНСІТРАЛ та методичних рекомендацій українських відомств.

Отже, суттєва різниця спостерігається в механізмах забезпечення дотримання положень м'якого права. Міжнародні стандарти покладаються переважно на добровільне виконання та репутаційні стимули, тоді як національні документи часто підкріплюються адміністративними заходами впливу.

Аналізуючи процес впровадження міжнародних стандартів м'якого права в українську систе-

му публічних закупівель, необхідно виділити ряд системних проблем, що перешкоджають ефективній імplementації. Насамперед це недостатня узгодженість між різними рівнями правового регулювання, коли положення міжнародних актів не знаходять адекватного відображення в національному законодавстві.

Потрібно зауважити, що значною перешкодою є брак кваліфікованих кадрів, здатних забезпечити якісну адаптацію міжнародних стандартів до національних умов. Це призводить до формального копіювання зарубіжних підходів без урахування специфіки української правової системи та економічних реалій.

З огляду на це, серйозною проблемою є відсутність системного підходу до моніторингу ефективності впровадження міжнародних стандартів. Без належної оцінки результатів імplementації неможливо своєчасно виявляти недоліки та корегувати підходи до адаптації зарубіжного досвіду.

Тому важливим фактором, що ускладнює впровадження міжнародних стандартів, є культурні та ментальні відмінності в розумінні ролі держави та громадського контролю в процесі публічних закупівель. Це вимагає не лише формального прийняття нових норм, але й зміни правової культури та свідомості учасників процесу [12, с. 201].

Розглядаючи роль м'якого права в процесах цифровізації системи публічних закупівель, слід підкреслити його особливе значення для впровадження інноваційних технологій. Міжнародні стандарти, зокрема рекомендації ОЕСР щодо цифрових урядів, формують концептуальну основу для модернізації електронних систем закупівель [13].

Потрібно зауважити, що м'яке право виступає важливим інструментом подолання технологічного розриву між країнами. Через обмін найкращими практиками та стандартами міжнародні організації сприяють прискореному впровадженню передових рішень у сфері електронних закупівель.

З огляду на це, особливого значення набувають стандарти інтероперабельності, які забезпечують сумісність різних електронних систем закупівель. Це особливо актуально для України в контексті інтеграції з європейськими системами та участі в міжнародних закупівельних процедурах.

Можна доповнити, що м'яке право відіграє ключову роль у формуванні етичних стандартів використання штучного інтелекту та аналітики великих даних у публічних закупівлях. Міжнародні рекомендації допомагають збалансувати ефективність автоматизованих рішень з вимогами прозорості та справедливості.

Аналізуючи перспективи розвитку системи м'якого права в контексті євроінтеграційних прагнень України, необхідно відзначити зростаючу роль європейських стандартів у формуванні на-

ціональної політики публічних закупівель. Процес адаптації до *acquis communautaire* вимагає не лише формального приведення законодавства у відповідність, але й глибокої трансформації правової культури.

Потрібно зауважити, що особливого значення набуває гармонізація українських стандартів з європейськими принципами зелених та соціально відповідальних закупівель. Це відкриває нові можливості для впровадження критеріїв сталого розвитку та соціальної відповідальності в національну систему публічних закупівель [14].

Враховуючи це, важливим напрямом є розвиток транскордонного співробітництва у сфері публічних закупівель. Участь українських організацій у європейських закупівельних процедурах вимагає адаптації до європейських стандартів та практик, що стимулює подальший розвиток національного м'якого права.

Розглядаючи специфіку функціонування м'якого права в умовах воєнного стану, необхідно підкреслити його особливу роль у забезпеченні гнучкості та адаптивності системи публічних закупівель. Міжнародні рекомендації щодо проведення закупівель в умовах надзвичайних ситуацій дозволяють балансувати вимоги оперативності з принципами прозорості та підзвітності.

Потрібно зауважити, що в умовах воєнного стану особливого значення набувають стандарти міжнародної гуманітарної допомоги та координації донорських програм. М'яке право у цій сфері забезпечує узгодження зусиль різних міжнародних організацій та ефективний розподіл ресурсів.

Тому важливим є розробка спеціалізованих стандартів для постконфліктного відновлення, які враховують специфіку відбудови інфраструктури та соціальних послуг. Ці стандарти мають забезпечити максимальну прозорість використання коштів міжнародної допомоги та ефективність відновлювальних програм.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що м'яке право відіграє важливу та багатоаспектну роль у формуванні та функціонуванні адміністративно-правових механізмів публічних закупівель в Україні. Воно виступає як інструмент гармонізації національних стандартів з міжнародними вимогами, забезпечуючи поступову адаптацію правової системи до європейських норм без кардинального перегляду законодавчої бази.

Порівняльний аналіз міжнародного та національного м'якого права виявив комплементарний характер їх взаємодії, де міжнародні стандарти формують концептуальну основу, а національні документи забезпечують практичну імplementацію з урахуванням специфіки правової системи та економічних умов України.

Дослідження підтвердило, що основними проблемами ефективного використання потенціалу м'якого права є недостатня узгодженість між різними рівнями правового регулювання, брак кваліфікованих кадрів та відсутність системного підходу до моніторингу результатів впровадження міжнародних стандартів.

Особливого значення м'яке право набуває в контексті цифровізації публічних закупівель, де воно сприяє впровадженню інноваційних технологій, забезпеченню інтероперабельності систем та формуванню етичних стандартів використання штучного інтелекту.

В умовах воєнного стану та перспектив постконфліктного відновлення м'яке право демонструє свою особливу цінність як інструмент забезпечення гнучкості та адаптивності системи публічних закупівель, дозволяючи ефективно реагувати на надзвичайні обставини без компрометації основних принципів прозорості та підзвітності.

Євроінтеграційні процеси відкривають нові перспективи для розвитку українського м'якого права у сфері публічних закупівель, зокрема через впровадження принципів зелених та соціально відповідальних закупівель, розвиток транскордонного співробітництва та систем взаємного визнання кваліфікацій.

Подальші дослідження мають зосередитися на розробці конкретних механізмів імплементації міжнародних стандартів м'якого права в українську правову систему, а також на створенні ефективних інструментів моніторингу та оцінки результативності таких механізмів в умовах динамічних соціально-економічних змін.

Література

1. Малолітнева В.К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель: монографія. Київ: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України», 2020. 412 с. URL: https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/69/Malolitneva_mono_2020.pdf
2. Швидка Т. І., Халецька К. К. Шлях Європейського Союзу в регулюванні публічних закупівель. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 157–160. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/338293>
3. Олефір А.О. Проблеми публічних закупівель крізь призму європейського досвіду. Теорія і практика правознавства. 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_7
4. Радишевська О. Р. Європеїзація адміністративного права України: питання теорії та практики : дисертація д-ра юрид. наук. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. 555 с.
5. Енциклопедія міжнародного права : У 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов (співголови) та ін., Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Академперіодика, 2014. 920 с.
6. Модельний закон ЮНСІТРАЛ про державні закупівлі 2011 року. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/procurement/modellaw/public_procurement

7. Recommendation of the Council on Public Procurement. Legal Instruments. 2015. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0411>

8. Керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини. Нью-Йорк: Організація Об'єднаних Націй, 2011. URL: https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

9. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 9, ст.89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/922-19>

10. Про затвердження професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель»: затв. наказом Міністерства економіки України від 14.09.2023 № 13580. URL: <https://me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4f80c65b-a263-4b25-827f-7c4a8b6c97c6&isSpecial=true&showMenuTree=true>

11. Розвиток потенціалу українських фахівців у сфері закупівель. Міжнародна діяльність. 2024. URL: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=49303&uk>

12. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права. Київ: Логос, 2014. 456 с. URL: <https://jurkiga.ua/contents/yevropeyskiy-administrativniy-prostir-i-princip-verkhovenstva-prava.pdf>

13. Рекомендація ОЕСР щодо стратегій цифрового урядування. Париж : Видавництво ОЕСР, 2020. URL: <https://www.oecd.org/governance/digital-government/>

14. Зелені публічні закупівлі: керівні принципи Європейської комісії. Брюссель: Видавниче бюро Європейського Союзу, 2016. URL: https://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

Анотація

Левандовський Ч. Ч. Роль міжнародного «м'якого права» (soft law) в адміністративно-правових механізмах публічних закупівель в Україні. – Стаття.

Стаття присвячена комплексному дослідженню ролі міжнародного м'якого права у формуванні та функціонуванні адміністративно-правових механізмів публічних закупівель в Україні. Автор аналізує особливості взаємодії між міжнародно-правовими стандартами та національними нормативними актами у контексті гармонізації української системи публічних закупівель з європейськими вимогами та міжнародними найкращими практиками.

Дослідження розкриває концептуальні основи м'якого права (soft law) як сукупності правових актів, які, не маючи обов'язкової юридичної сили, здійснюють значний вплив на формування правових норм та практику їх застосування. Особлива увага приділяється функціональності м'якого права в публічних закупівлях через три основні напрями: методологічний, регулятивний та інтеграційний.

У статті проведено ґрунтовний аналіз міжнародних джерел м'якого права, включаючи типовий закон ЮНСІТРАЛ, принципи ОЕСР щодо забезпечення цілісності в публічних закупівлях, а також принципи ООН з бізнесу та прав людини. Досліджено національну систему м'якого права, що формується через діяльність спеціалізованих державних органів, методичні рекомендації Міністерства економіки України, роз'яснення фахових асоціацій тощо.

Порівняльний аналіз міжнародних та національних інструментів м'якого права виявив їх комплементарний характер взаємодії, де міжнародні стандарти формують концептуальну основу з більшою системністю та універ-

сальністю, тоді як національні акти характеризуються конкретністю та практичною спрямованістю з урахуванням специфіки національної правової системи.

Окремо розглянуто проблеми впровадження міжнародних стандартів м'якого права в українську систему, включаючи недостатню узгодженість між різними рівнями правового регулювання, брак кваліфікованих кадрів та відсутність системного підходу до моніторингу ефективності імплементації.

Значну увагу приділено ролі м'якого права в процесах цифровізації публічних закупівель, формуванні етичних стандартів використання штучного інтелекту та забезпеченні інтероперабельності електронних систем. Досліджено специфіку функціонування м'якого права в умовах воєнного стану, де воно демонструє особливу цінність як інструмент забезпечення гнучкості та адаптивності системи.

Дослідження підтверджує багатоаспектну роль м'якого права як ефективного інструменту гармонізації національних стандартів з міжнародними вимогами, що забезпечує поступову адаптацію правової системи без кардинального перегляду законодавчої бази.

Ключові слова: м'яке право, публічні закупівлі, адміністративно-правові механізми, міжнародне право, національне право, євроінтеграція, гармонізація законодавства, цифровізація, електронні закупівлі, воєнний стан, європейські стандарти, правове регулювання.

Summary

Levandovskyi Ch. Ch. The Role of International Soft Law in the Administrative and Legal Mechanisms of Public Procurement in Ukraine. – Article.

The article is devoted to a comprehensive study of the role of international soft law in the formation and functioning of administrative and legal mechanisms of public procurement in Ukraine. The author analyzes the peculiarities of the interaction between international legal standards and national normative acts in the context of harmonizing the Ukrainian public procurement system with European requirements and international best practices.

The study reveals the conceptual foundations of soft law as a set of legal instruments which, although lacking binding legal force, exert a significant influence on the formation of legal norms and the practice of

their application. Special attention is given to the functionality of soft law in public procurement through three main directions: methodological, regulatory, and integrative.

The article presents a thorough analysis of international sources of soft law, including the UNCITRAL, OECD Principles for Enhancing Integrity in Public Procurement, as well as the UN Guiding Principles on Business and Human Rights. The national system of soft law is examined, which is being shaped through the activities of specialized state bodies, methodological recommendations of the Ministry of Economy of Ukraine, clarifications by professional associations, and others.

A comparative analysis of international and national soft law instruments has revealed their complementary nature of interaction, where international standards provide a conceptual framework with greater systematization and universality, while national acts are characterized by specificity and practical orientation, taking into account the peculiarities of the national legal system.

Separate attention is paid to the challenges of implementing international soft law standards into the Ukrainian system, including the insufficient coordination between different levels of legal regulation, the lack of qualified personnel, and the absence of a systematic approach to monitoring the effectiveness of implementation.

Significant emphasis is placed on the role of soft law in the processes of digitalization of public procurement, the formation of ethical standards for the use of artificial intelligence, and ensuring the interoperability of electronic systems. The article explores the specifics of soft law functioning under martial law conditions, where it demonstrates particular value as a tool for ensuring flexibility and adaptability of the system.

The study confirms the multifaceted role of soft law as an effective instrument for harmonizing national standards with international requirements, enabling the gradual adaptation of the legal system without a radical revision of the legislative framework.

Key words: soft law, public procurement, administrative-legal mechanisms, international law, national law, European integration, legislative harmonization, digitalization, electronic procurement, martial law, European standards, legal regulation.

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025